

СЕКЦІЯ 5 ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

УДК 316.42:[314.44+338.48]

Котенко Т.М.*головний економіст відділу соціальної інфраструктури
Інституту демографії і соціальних досліджень імені М.В. Птухи
Національної академії наук України***СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ**

У статті досліджено основні аспекти розвитку світового рекреаційно-туристичного комплексу в умовах глобальної нестабільності. Доведено, що туризм за часи свого існування перетворився з важкодоступного відпочинку в індустрію масового оздоровлення для представників усіх рівнів населення всіх країн світу. Міжнародний туризм став складовою економічного і соціального розвитку та одним з найбільш характерних проявів глобалізації.

Котенко Т.М. СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ МИРОВОГО РЕКРЕАЦИОННО-ТУРИСТИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА

В статье исследованы основные аспекты развития мирового рекреационно-туристического комплекса в условиях глобальной нестабильности. Доказано, что туризм за время своего существования превратился из труднодоступного отдыха в индустрию массового оздоровления для представителей всех уровней населения всех стран мира. Международный туризм стал составляющей экономического и социального развития и одним из наиболее характерных проявлений глобализации.

Kotenko T.M. THE MODERN DEVELOPMENT ASPECTS OF THE WORLD RECREATIONALLY-TOURISTIC COMPLEX

Article discovers the main aspects of development of the world recreationally-touristic complex in the conditions of modern instability. It's proved that by the times of existence, touristic complex transformed from hard-to-reach resort place to industry of mass health improvement for all representatives of all level of whole world countries population. International tourism became an element of economic and social development and one of the most specific consequences of globalization.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На сучасному етапі розвитку світової економіки туризм в різних його формах відіграє все більш значну роль. В багатьох країнах світу ця галузь досить швидко розвивається та стає могутнім важелем розвитку. Слід зауважити, що туристична діяльність є міжгалузєвою сферою економіки, яка охоплює не тільки засоби розміщення, але й транспорт, зв'язок, індустрію харчування, розваг і багато іншого, ця сфера впливає на кожен континент, державу чи місто. Значення туризму для економік різних країн пов'язане, перш за все, з тими перевагами, які він дає за умови успішного розвитку, справляючи при цьому економічний вплив на місцеву економіку, стимулюючи експорт місцевих продуктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження проблем розвитку і функціонування рекреаційно-туристичного комплексу зробили такі відомі зарубіжні та вітчизняні вчені, як: Л. Агафонов, О. Бейдик, Б. Вихристенко, Б. Герасименко, Л. Гринів, П. Гудзь, М. Долішній, Г. Карпова, В. Кифяк, В. Кравців, С. Попович, Т. Сокол, Н. Судова-Хом'юк, Дж. Уокер, В. Цибух, Ю. Чоботар, І. Школа та ін. У їх працях розглядається та аналізуються різноманітні аспекти функціонування рекреаційно-туристичного комплексу. Проте, у вітчизняній економічній літературі не в повній мірі досліджено практичні проблеми функціонування рекреаційно-туристичного комплексу в глобальному та національному вимірі.

Метою нашої статті є дослідження основних аспектів розвитку світового рекреаційно-туристичного комплексу в умовах глобальної нестабільності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Системний підхід до характеристики сутності туризму в економічній науці сформувався у другій половині ХХ ст. внаслідок послідовної еволюції від первинного домінування в дослідженнях чисто економічної проблематики до визнання рівноправності суспільного, економічного і екологічного аспектів його функціонування. Туризм як складна соціально-економічна система, з одного боку, має власну структуру (субсистеми, елементи) з різноманітним внутрішнім зв'язком, а з другого складовою частиною трьох взаємозв'язаних суперсистем (суспільство, економіка, природне середовище).

В основі системи туризму, на думку швейцарського вченого К. Каспара, лежать дві внутрішні субсистеми [1, с. 28]:

- суб'єкт туризму – турист, тобто споживач туристських послуг з усім різноманіттям його потреб і мотивів поведінки;
- об'єкт туризму, що включає такі елементи, як туристський регіон і туристську індустрію.

Розвиток туризму характеризується постійним географічним розширенням і урізноманітненням напрямків подорожей. В 1950 р. 15 найбільших за обсягами обслуговування маршрутів – до 97% туристів – проходили в межах Західної Європи й Північної Америки. Наприкінці ХХ ст. тут зосереджувалося близько 80% туристських потоків. В 1990-х рр.

частка Азіатсько-Тихоокеанського регіону перевищила 10%, тому що темпи приросту туристських потоків тут виявилися найбільш високими.

Нині на три цих макрорегіони припадає 88,8% всіх світових туристських прибуттів (у тому числі на Європу – 52,2%, на Америку – 16%, АТР – 20,6%) і 91,8% всіх грошових надходжень від міжнародного туризму. Статистика UNWTO дозволяє оцінити сучасне становище туристських макрорегіонів у світовому туризмі, простежити динаміку змін, при характеристиці якої обмежимося трьома останніми десятиліттями [2].

Для всіх туристських макрорегіонів світу характерна позитивна тенденція до збільшення туристських потоків. Але темпи приросту прибуттів (і доходів від туризму) у макрорегіонах не були однаковими, тому їхня питома вага в загальносвітовій структурі змінювалася.

Більшість міжнародних туристів у світі подорожує в межах Європи або приїжджає в Європу. На всі європейські маршрути припадає більше половини загальносвітового обсягу міжнародних туристських прибуттів. Це пояснюється, з одного боку, наявністю тут найрізноманітніших рекреаційних (природних і культурно-історичних) ресурсів, а з іншого боку – дією сприятливих для розвитку туризму соціально-економічних і інфраструктурних факторів (високий середній рівень життя, урбанізованість, розвинена транспортна мережа). Дуже важливий для Європи й фактор географічного положення, особливо близького сусідства більшості країн.

Одна з найважливіших географічних особливостей Європейського регіону – переважання в ньому внутрішньорегіонального обміну туристськими потоками. 90% європейських туристів – це жителі самих європейських країн, які й вирізняються високими витратами на міжнародний туризм із розрахунку на одне прибуття (500 – 1000 дол. і більше). Німці складають 19% від загального числа подорожуючих, британці – 10%, французи – 7%, датчани – 6%.

До кінця 50-х років у Європі найбільш потужні туристські потоки прямували переважно в напрямку з півночі на південь. Причому, чим північніше розташована держава, тим більша кількість її населення виїжджала за кордон, головним чином до країн басейну Середземного моря й альпійських країн. Починаючи із середини 60-х років туристські потоки в Європі трохи зрушилися в східному й південно-східному напрямках, але основна географічна спрямованість туристських потоків – меридіональна залишається характерною і дотепер, як результат звички до літнього пляжного відпочинку.

У 2010 року, за даними European Cities Marketing, в 27 країнах Євросоюзу збільшився рівень завантаження готелів, досягнувши показників передкризового періоду. В цілому результат заповнюваності готелів встановився на рівні 75%, а в деяких країнах ЄС завантаження досягло 80%. У Лондоні, Венеції, Амстердамі, Парижі, Цюриху, Мюнхені, Берліні і Сан-Себастьяні показник завантаження готелів перевищив 85%. При цьому готелі бюджетних категорій показували кращі результати заповнюваності, чим готелі інших категорій [3].

Статистика UNWTO дозволяє також виявити роль, що грають у європейському туризмі окремі субрегіони. З початку XX століття по кількості туристських прибуттів і по надходженнях від туризму перше місце займає Південна, Середземноморська Європа. Від Південної лише небагато відстає Західна Європа. На два цих субрегіони загалом припадає практично 70%

всіх прибуттів туристів у Європу. Третє місце займає субрегіон Центральна й Східна Європа, частка якої в прибуттях досягає 20%, але в надходженнях від туризму у два рази менше (здебільшого через нижчу вартість відпочинку в цьому субрегіоні). Субрегіон Північної Європи приваблює найменшу кількість туристів, але по доходах від туризму він випереджає країни Центральної і Східної Європи.

Загалом, слід зазначити, що частка Європи у світовому туризмі поступово зменшується, що зумовлено наступними факторами:

- старінням туристського продукту південноєвропейських країн;
- високими цінами на туристські продукти в північноєвропейських країнах;
- соціально-економічними проблемами в східноєвропейських країнах;
- зростанням популярності країн Південно-Східної Азії.

Азіатсько-Тихоокеанський регіон – це туристський макрорегіон світу, що має найвищі темпи розвитку. Чисельність міжнародних туристів з 1970 р. збільшилася тут більш ніж в 30 разів, а доходи від цієї галузі – в 140 разів. Такий стрибок АТР у сфері світового туристського бізнесу пояснюється загальним прискоренням соціально-економічним розвитком регіону, поглибленням інтеграційних процесів, поліпшенням геополітичного становища. Провідними країнами – туристськими центрами в цьому регіоні є Китай, Гонконг, Корея, Тайвань і Сінгапур.

Масове відвідування туристами цього регіону почалося в 80-х рр. XX століття, а вже на початку XXI він посунув Американський регіон на третє місце й нині займає більше 20% туристського ринку світу. Середні темпи приросту туристських прибуттів тут також найшвидші. Зменшення туристичних потоків спостерігалось лише в 1997–1998 рр. у зв'язку з азіатською фінансовою кризою та через несподіваний спалах атипічної пневмонії через що, за деякими оцінками, Азіатсько-Тихоокеанський регіон втратив як мінімум 3 млн. туристів.

Добре розвинений туризм в Австралії й Новій Зеландії, у Меланезії й Мікронезії. Відпочинок на островах Тихого океану виграє від відносної близькості австралійського ринку й має гарний імідж у Європі.

У цьому макрорегіоні також переважає внутрішньорегіональний туризм (близько 4/5). В'їзні туристичні потоки формуються з Європи й Америки, і порівняно слабо з інших регіонів. Майже 33% всіх туристів, що прибувають до АТР прямують у КНР, з них на території Сянгану, Макао й Тайваню припадає 50%. Серед зовнішніх туристських ринків, куди виїжджають громадяни із країн АТР, найбільшою популярністю користуються США, Європа й Індія. У регіоні АТР середній дохід від одного туристського прибуття перевищує середньосвітовий рівень на 970 дол. і становить 1120 дол. Хоча в багатьох країнах, таких, як Лаос або Пакистан, доходи від туристів невеликі – до 400 дол. Стан міжнародного туризму в АТР багато в чому визначається ситуацією в КНР. По кількості прибуттів (50,87 млн. в 2009 р.) і туристським доходам (39,68 млрд. дол. США) він увійшов у першу п'ятірку країн – світових туристських лідерів. За прогнозами, складеними UNWTO до 2020 р. по кількості прибуттів КНР буде лідирувати не тільки в АТР, але й у світі (196 млн. прибуттів).

З окремих субрегіонів провідне місце належить Північно-Східній Азії – у першу чергу завдяки Японії, КНР, Республіці Кореї й Тайваню. На другому

місці – Південно-Східна Азія (особливо Малайзія, Сінгапур), тоді як роль Австралії й Океанії поки ще порівняно незначна.

За останні роки країни Північно-Східної Азії показують високу динаміку приросту туристського попиту. Сьогодні на їхню частку припадає 11,1% міжнародних туристських прибуттів. Останнім часом у регіоні підсилюються тенденції регіоналізації, спостерігається прискорення інтеграційних процесів, розвиток нових форм співробітництва в туристській сфері.

Стримуючий вплив на розвиток туризму в ряді країн Північно-Східної Азії сьогодні здійснюють нерівномірний розвиток економік і, відповідно, туристської інфраструктури, низький рівень реклами туристичних можливостей.

Незважаючи на величезне число жителів, країни Південної Азії не є постачальниками туристів оскільки серед населення переважають бідні люди з дуже скромними доходами. Низький рівень соціально-економічного розвитку визначає відповідну якість туристської інфраструктури й сервісу.

Незважаючи на те, що регіон Австралії й Океанії знаходиться далеко від основних країн – постачальників туристів і остронь від провідних транзитних ліній, туризм тут розвивається досить швидкими темпами. Основною метою, відвідування іноземними туристами Австралії й Океанії є відпочинок.

За останні роки надходження від міжнародного туризму в Азії й Тихоокеанському регіоні зростають швидше, ніж число туристів, що прибувають у регіон. Це відбувалося тому, що багато країн у регіоні переорієнтувалися на заможних туристів. Всупереч успіхам розвитку туристської індустрії й великим надходженням у країни АТР внесок туризму в економіку регіону менший, ніж в інших регіонах світу. Він нараховує тільки 5% надходжень від експорту на відміну від середньосвітового – 8,3%, тому що країни цього регіону, особливо нові індустріальні країни, надають перевагу експорту товарів, а не послуг.

Американський макрорегіон нині є третім за масштабами розвитку міжнародного туризму. Різноманітні туристські ресурси цієї частини світу обумовлюють розвиток багатьох видів туризму. Деяке зниження його частки туристських прибуттів і доходів пояснюється не тим, що він став втрачати свою привабливість, а тим, що темпи розвитку туристського бізнесу, у першу чергу в АТР, виявилися значно вищими. В Америці, як і в Європі, переважає внутрішньорегіональний туризм (майже 3/4 всіх прибуттів), а головними центрами залучення туристів були й залишаються три країни Північної Америки – США, Мексика й Канада, при сильному домінуванні США.

Не більше 1/4 всіх міжнародних туристів, що відвідують Америку, приїжджає з інших регіонів світу, головним чином з Європи й Азії (насамперед – з Великобританії й Японії). Ці туристи переважно направляються в США, Канаду й до країн Карибського басейну. Більше 65% міжнародних прибуттів у регіон припадає на країни Північної Америки, які являють собою величезний внутрішній туристський ринок і високорозвиненою інфраструктурою, готельною мережею й транспортною індустрією. Карибські острови, що приймають майже 20 млн. туристів на рік, з 2005 р. поступилися другим місцем по прибуттям Південній Америці.

Центральна Америка є одним із двох туристських регіонів, що бурхливо розвиваються, поряд з Китаєм. Регіон стає улюбленим місцем відпочинку

й дуже затребуваний туроператорами з усього світу. Країни регіону роблять ставку на розвиток комбінованого туризму й пропонують різні маршрути для екологічного, пригодницького, пляжного туризму, а також для заняття такими видами спорту, як риболовля, серфінг, гольф та ін.

Доходи від міжнародного туризму в регіоні досягають 10-20% від загального експорту товарів і послуг. Такий високий рівень є наслідком конкурентоспроможності регіону й спеціалізацією деяких держав на наданні туристських послуг. Наприклад, на Британських Віргінських островах, на Антигуа й Барбуді ця частка перевищує 80%, на Гренаді й Англії – 60, на Кубі, Барбадосі, Ямаїці, Мартініці, Гваделупі коливається в межах від 40 до 50%. Провідним напрямом спеціалізації Карибського субрегіону є морські круїзи, які розраховані, насамперед, на американських туристів. Сьогодні в цьому басейні концентрується 3/4 всіх морських круїзів світу.

В умовах глобальної економічної нестабільності, подальший розвиток рекреаційно-туристичного комплексу вимагає підвищення конкурентоспроможності готельних підприємств на внутрішньому й світовому туристичному ринку. Однак неможливо розробити пропозиції, єдині для усіх готельних підприємств, які забезпечили б гарантований успіх. Рекомендації з удосконалення та розвитку готельного господарства найбільш доцільні для кожного конкретного ринку (міжнародного, внутрішнього, регіонального, місцевого). Тому в сучасних умовах значної нерівномірності розвитку регіонів України необхідно особливо увагу приділяти розробці регіональних стратегій розвитку готельного господарства, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності й економічної ефективності регіональних готельних комплексів.

Сучасний транспорт дає можливість переміщатись туристам під час подорожей на будь-які відстані та за максимально короткі строки.

На світових транспортних ринках відбувається постійний ріст конкурентоспроможності різних видів транспорту, посилення потенційної можливості їх взаємозамінності, розвиток змішаних повідомлень (таблиця 1).

Таблиця 1
Протяжність міжнародної транспортної системи світу в 1997-2013 рр. [4]

Види транспортних шляхів	1997	2000	2013
Залізничний транспорт	1600	1180	1250
Автомобільний	23665	28000	28700
Морський	530	550	550
Повітряні шляхи	9800	10500	10670

На сучасному етапі міжнародна транспортна інфраструктура стає важливим фактором в розробці та просуванні туристичних подорожей, отже повинна відповідати найновішим тенденціям, бути зручною та надійною у використанні. В період глобальної фінансової нестабільності основними видами пересування залишилися автомобільний та повітряний транспорт. Підвищення цін на бензин та авіаквитки, попри всі прогнози експертів, не змінив загальної статистики. Найбільш поширеними подорожами серед туристів також залишилися автобусні та авіа тури. Автобусні тури користуються попитом у туристів з середнім рівнем доходу, в той час як авіатурам надають перевагу більш заможні туристи, або любителі екзотичних віддалених країн.

Світовий повітряний транспорт відрізняється високою концентрацією. В світі нараховується понад 1,5 тис. авіакомпаній. На долю 20 найбільших авіакомпаній приходить 80% світових перевозок пасажирів та 61% пасажирообігу. Найвідоміші авіакомпанії на туристичному ринку Etihad Airways, American Airlines, Cathay Pacific Airways, Qatar Airways, Korean Air Lufthansa Group, British Airways, Singapore Airlines, Emirates Airlines, Malaysia Airlines та ін. В останні роки зростають темпи використання широко фюзеляжних літаків, що спеціалізуються на міжнародних чартерних перевозках. Ціни за чартери є більш постійними та дешевшими, вони входять в основу туристичного пакету, разом з проживанням, харчуванням та страхівкою [5].

Міжнародні системи бронювання та резервування можуть стати альтернативним каналом продажу туристського продукту, тому що мають ряд переваг: швидкість інформаційних потоків та розширення можливостей вибору та бронювання. Планування майбутньої подорожі може зайняти багато часу і потребує зусиль. У потенційних туристів, одним із головних факторів вибору країни є бажання відвідати відомі історичні місця. Ще до того, як довіритись туристичному агентству майбутній турист збирає інформацію за допомогою мережі Інтернет, щоб порівняти ціни на транспорт, готельні та екскурсійні послуги. За останні роки кількість людей, що використовують в Інтернеті пошукові системи для вибору своїх поїздок досягло 66% [6].

Інтернет сторінки туроператорів та авіакомпаній – також являються важливими складовими ринку туристських online послуг, адже пошукові системи турів та авіаквитків дають змогу достеменно вивчити цінову політику тої чи іншої країни. Також існують пошукові системи, які дозволяють туристу напряму купувати готель, трансфер та авіаквиток, наприклад Booking.com [7], Content Inn [8], Travelmenu [9] тощо. Зазвичай на таких сайтах є можливість проконсультуватись в режимі online, та дізнатись всю необхідну інформацію не виходячи з дому і оплатити тур, залишивши номер банківської картки. Введення на міжнародний ринок електронних документів дав змогу отримувати ваучер на поселення, авіаквиток, страховий поліс та ін. по електронній пошті.

Фінансова криза змусила туристів детальніше планувати свій відпочинок, прискіпливо вибирати найдешевший варіант. Подібні online системи бронювання дають перевагу при плануванні ділових поїздок, подорожей з метою відвідати друзів або при бажанні спланувати індивідуальний нестандартний тур. Перевагами тут будуть нижчі ціни та широкий вибір засобів розміщення. Проте такі самостійні тури не підходять для людей, що не володіють іноземними мовами, або тих, що надають перевагу пакетним пляжним та екскурсійним турам в екзотичні країни (Турція, Єгипет, Тайланд, Куба, Шрі-Ланка та ін.). Адже пакетні тури сплановані так, що туристи завжди знаходяться в безпеці та мають всі необхідні послуги для найбільш комфортного відпочинку. Таким чином мережа Інтернет вже відкрила простір для туристичного бізнесу. Передбачають, що придбання подорожей online в найближчий час зростатиме і в підтвердження тому є висвітлення цієї теми під час туристичної конференції в ОАЕ, в 2011 році.

Що стосується України, то як і для інших держав світу останні роки стали кризовими, проте більшість з вітчизняних туристичних компаній на власному досвіді усвідомили, що і в кризі люди не переста-

ють подорожувати. Тобто туристичні послуги як і раніше користуються попитом. Про те, що галузь і досі актуальна свідчить і той факт, що кількість бажаних отримати ліцензії на туристичну діяльність тільки зростає. Згідно з офіційними даними в 2014 в Україні налічувалося 6200 туристичних агентств і туроператорів, а в 2015 році їх число склало 7000 [10].

Виведення України до числа передових туристичних держав світу є завданням комплексним і вимагає системних зусиль від усіх гілок влади. Для цього необхідно вирішити певні законодавчі проблеми, узгодити роботу всіх учасників туристичного ринку і через системне фінансування, політичну й ідеологічну підтримку забезпечити сталий розвиток туризму. Здійснення повною мірою вищезгаданих заходів не тільки допоможе розвитку туристичної галузі, а й сприятиме зміцненню економіки всієї країни, а значить і підвищенню добробуту українців.

Одним із важливих аспектів, який посилює важливість міжнародного туризму для України, є постійна інтенсифікація попиту на туристичний продукт міжнародного ринку послуг. Зростання попиту на туристичні послуги та динамічність сучасної економіки спричинили появу та посилення надзвичайної конкуренції на міжнародному туристичному ринку.

Міжнародний туризм є помітним джерелом валютних надходжень, може мати позитивний вплив на платіжний баланс, прискорити інвестиційні процеси, реорганізувати інфраструктуру країни, підвищити зайнятість населення.

Сучасний туризм, масовість туристичного продукту, його стандартизація, різноманітність пропозицій, новітні методи продажу та реклами змушують Україну підтримувати шалені темпи розвитку та удосконалення цієї сфери. Ще одним аспектом важливості розвитку туристичної сфери є те, що в багатьох країнах туризм є джерелом значних надходжень до державного бюджету. В Україні цей потенціал не є повністю реалізований.

У 2012 році Україна була визнана міжнародним туристичним порталом «Globe Spots» як один з найцікавіших туристичних напрямків. Це пов'язано з тим, що в Україні зростає популярність на тури вихідного дня з такими напрямками – Львів, Одеса, Кам'янець-Подільський та Закарпаття. Це призведе до підвищення показників відвідуваності України як іноземними туристами, так і внутрішніми та збільшення доходів у цю сферу.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок з цього напрямку. Зростання темпів розвитку й ефективності роботи підприємств туристичної сфери, надання цій сфері пріоритетності супроводжується в Україні низкою проблем, вирішення яких потребує невідкладної державної підтримки та регулювання. Зокрема, до основних проблем можна віднести: нестабільна політична та економічна ситуація, наявність збройного конфлікту, неефективна позиція держави при формуванні національного протекціонізму щодо виробників послуг, що стримує розвиток туризму. Зокрема, не визнано експортними галузями сферу послуг (готелі, мотелі та ін.), транспорт для туризму. Обладнання та комплектуючі для них обкладаються податками, що підвищує вартість послуг та стримує експорт туристичних послуг іноземним туристам; недосконалість у регіональному регулюванні галузі туризму; недостатня інформаційно-рекламна діяльність щодо України за кордоном; податкове навантаження, що перешкоджає та відлякує потенційних інвесторів у

сферу туризму; складні умови перетину державного кордону; невідповідне регіональне та місцеве управління туристичною діяльністю.

Виходячи з цього, можна сказати, що туризм за часи свого існування перетворився з важкодоступного відпочинку в індустрію масового оздоровлення для представників усіх рівнів населення всіх країн світу. Міжнародний туризм став складовою економічного і соціального розвитку та одним з найбільш характерних проявів глобалізації.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Сапрунова В.Б. Туризм: еволюція, структура, маркетинг. – М. : Осць – 89, 1997. – 160 с.
2. Всесвітня туристична організація. Офіційний сайт. Режим доступу: <http://www2.unwto.org/>
3. Гостиничный бизнес в Северной Европе показатели RevPAR и ADR демонстрируют максимальный рост в Европе [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://prohotel.ru/news146477/0/>
4. Юрченко С.А. Инфраструктура мира: Учебник / С.А. Юрченко. – Х. : ХНУ имени В.Н. Каразина, 2013. – 328 с.
5. Ухудшение положения в мировой индустрии туризма // Бюллетень иностранной коммерческой информации. – 2015. – № 68. – С. 16.
6. Туристический рынок попал в «паутину» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://prohotel.ru/news-148050/0/>
7. Система online бронювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.booking.com>
8. Система online бронювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lookforcontent.com/ru/>
9. Система online бронювання [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.travelmenu.ua/>
10. Статистика туризма в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://www.marketing.vc/report.php?issue=424>
11. Іртищева І.О. Сільський туризм як один із напрямів розвитку підприємництва на селі / І.О. Іртищева, Л.В. Дейнеко, П.М. Купчак // практичної конференції «Актуальні проблеми, сучасний стан та перспективи розвитку індустрії туризму в Україні та Польщі» 8-9 жовтня. – 2009р. – м. Житомир, 2009. – С. 59-63.
12. Іртищева І.О. Стратегічні орієнтири інвестиційно-інноваційного розвитку туристично-рекреаційного комплексу регіону / І.О. Іртищева, Д.С. Войт // Сучасні особливості формування і управління інноваційним потенціалом регіонального розвитку туризму та рекреації із залученням молодіжного ресурсу: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Тернопіль, 15-17 жовтня 2015 р.: Терн. націон. техн. ун-т ім. І. Пулюя, 2015. – С. 27-29.
13. Іртищева І.О. Інвестиційна трансформація туристично-рекреаційного комплексу регіону / І.О. Іртищева, Д.С. Войт // Структурні трансформації національних економік в глобальному вимірі: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Миколаїв, 6 листопада 2015 р.: МНУ ім. В.О. Сухомлинського, 2015. – С. 90-92.

УДК 338.43:633.8

Никитюк Ю.А.

*кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу економіки природокористування в агросфері
Інституту агроєкології і природокористування
Національної академії аграрних наук України*

ІНТЕГРОВАНІЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ЛІКАРСЬКОЇ РОСЛИННОЇ СИРОВИНИ

У статті проаналізовано сучасні проблеми функціонування та розвитку вітчизняного ринку лікарської рослинної сировини. Уточнено сутнісно-змістовну основу поняття «ринку лікарської рослинної сировини». Представлено характеристику міжгалузевих зв'язків у сферах сільськогосподарської, заготівельної, фармацевтичної та торговельної діяльності. Запропоновано нову форму взаємовідносин між контрагентами щодо заготівлі, культивування, переробки та реалізації лікарської рослинної сировини. З метою узгодження інтересів суб'єктів ринку лікарської рослинної сировини і найбільш ефективного їх розвитку обґрунтовано інтегрований механізм функціонування даного ринку.

Ключові слова: механізм, інтеграція, лікарська рослинна сировина, ринок, взаємовідносини.

Никитюк Ю.А. ИНТЕГРИРОВАННЫЙ МЕХАНИЗМ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ РЫНКА ЛЕКАРСТВЕННОГО РАСТИТЕЛЬНОГО СЫРЬЯ

В статье проанализированы современные проблемы функционирования и развития отечественного рынка лекарственного растительного сырья. Уточнена сущностно-содержательная основа понятия «рынок лекарственного растительного сырья». Представлена характеристика межотраслевых связей в сферах сельскохозяйственной, заготовительной, фармацевтической и торговой деятельности. Предложена новая форма взаимоотношений между контрагентами по заготовке, культивированию, переработке и реализации лекарственного растительного сырья. С целью согласования интересов субъектов рынка лекарственного растительного сырья и наиболее эффективного их развития обоснован интегрированный механизм функционирования данного рынка.

Ключевые слова: механизм, интеграция, лекарственное растительное сырье, рынок, взаимоотношения.

Nykytyuk Yu.A. INTEGRATED MECHANISM OF MARKET MEDICINAL HERBS

Analyzed the current problems of functioning and development of the domestic market for medicinal plants. Refined-merits substantive basis for the concept of "market medicinal plants". Presented characteristic linkages in the areas of agricultural, harvesting, pharmaceutical and commercial activities. A new form of relationship between contractors regarding the preparation, cultivation, processing and sale of medicinal plants. To coordinate the interests of market medicinal plants and most efficient integrated development reasonably functioning of the market mechanism.

Keywords: mechanism, integration, medicinal herbs market relations.